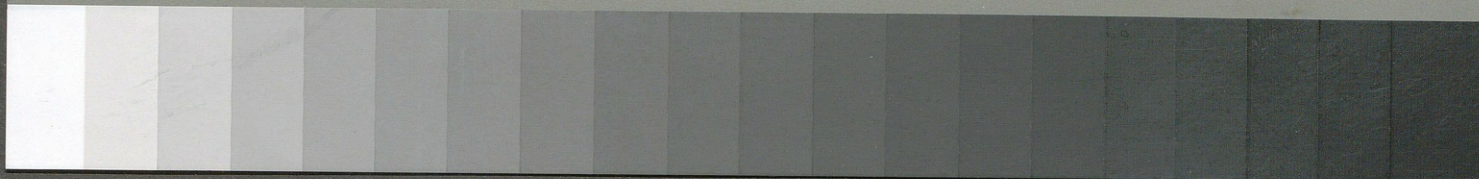

Grey Scale #13

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH.

Dubl

San. 1.

KODEKS PRAW I ZWYCZAJÓW WOJNY LĄDOWEJ

(Ustalony przez konwencję w Hadze 18/10 1907).

*Dubl. For. 1265
381*

WARSZAWA—1920
GŁÓWNA KSIĘGARNIA WOJSKOWA.

Inches
Centimetres
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19
8
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black
Colour Chart #13
DANES-PICTA.COM

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH.

Dubl

San. 1.

**KODEKS PRAW
I ZWYCZAJÓW WOJNY LĄDOWEJ**

(Ustalony przez konwencję w Hadze 18/10 1907).

WARSZAWA—1920

GŁÓWNA KSIĘGARNIA WOJSKOWA.

PRZEPISY SŁUŻBOWE.

WYDANO DRUKIEM:

1. Artykuły wojenne W. P. (Wydanie II) -	—90
2. Piechota (cz. I. Musztra formalna, cz. II Szkola walki) (wyd. II) - - - -	1.60
3. I. Obowiązki Dowódcy Pułku; II. Obo- wiązki Dowódcy Bataljonu - - - -	—40
4. Obowiązki Dowódcy Kompanji - - - -	—35
5. Obowiązki Sierżanta Sztabowego - - -	—35
6. I. Obowiązki Podoficera Magazynowego II. Obowiązki Furjera - - - - -	—25
7. Obowiązki Drużynowego - - - - -	—25
8. Obowiązki Podoficera Kuchennego - - -	—10
9. Obowiązki Podoficera Broni - - - - -	—25
10. Karabin Mauzera M.98 - - - - -	—70
11. Przepisy strzeleckie - - - - -	1.20
12. Służba garnizonowa (wydanie II) - - -	2.80
13. Wojenne przepisy ewidencyjne - - -	—50
14. Dyscyplinarne przepisy karne dla armji (wyd. II) - - - - -	
15. Przepisy o drodze służbowej przy wno- szeniu zażaleń (wyd. II) - - - - -	2.40
16. Przepisy sanitarne pokojowe - - - -	2.20
17. Przepisy do oceny zdolności do służby wojskowej - - - - -	2.40
18. Regulamin Polowej Lekkiej Artylerji (część I) - - - - -	—80
19. Regulamin Polowej Lekkiej Artylerji (część II) - - - - -	1.20
20. Rząd koński (wyd. II) - - - - -	1.—

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH.

13877 San. 1.

KODEKS PRAW I ZWYCZAJÓW WOJNY LĄDOWEJ

(Ustalony przez konwencję w Hadze 18/10 1907).

WARSZAWA—1920

GLÓWNA KSIĘGARNIA WOJSKOWA.

344:355

Zatwierdzone przez Ministra Spraw Wojskowych
dnia 28/VII-19 r. za № 380/Dep. I. Wk.

9981

Zakłady Graficzno-Wydawnicze „Książka“
Warszawa, ul. Moniuszki № 11. Tel. 190-93.

Dział I. O wojujących.

ROZDZIAŁ I.

Określenie wojujących.

ARTYKUŁ I.

Prawa, zwyczaje i obowiązki wojenne stosują się nie tylko do armji, lecz również do pospolitego ruszenia i do oddziałów ochotniczych, jeżeli odpowiadają one wszelkim warunkom, poniżej wyszczególnionym, a mianowicie jeżeli:

1) mają na czele osobę odpowiedzialną za swych podwładnych;

2) noszą określoną i zdaleka dobrze widzialną odznakę wyróżniającą;

3) jawnie noszą broń;

4) przestrzegają w swych działaniach praw i zwyczajów wojennych.

Przez armję rozumie się również pospolite ruszenie albo oddziały ochotnicze w tych krajach, w których stanowią one armję lub wchodzą do jej składu.

ARTYKUŁ 2.

Ludność terytorjum niezajętego, która przy zbliżaniu się nieprzyjaciela dobrowolnie chwytą za

broń, aby walczyć z wkraczającymi wojskami i która nie miała czasu zorganizować się zgodnie z artykułem I-ym, będzie uznana za stronę wojującą, jeżeli jawnie nosi broń i zachowuje prawa i zwyczaje wojenne.

ARTYKUŁ 3.

Zbrojne siły stron wojujących mogą składać się z walczących i niewalczących. W razie zagrożenia ich przez nieprzyjaciela zarówno jedni, jak i drudzy podlegają prawom, dotyczącym jeńców wojennych.

ROZDZIAŁ II.

O jeńcach wojennych.

ARTYKUŁ 4.

Jeńcy wojenni zostają pod władzą rządu wojującego, lecz nie pod władzą osób lub oddziałów, które ich wzięły do niewoli.

Należy z nimi ochodzić się ludzko.

Wszystko, co stanowi ich własność osobistą, z wyjątkiem broni, koni i papierów wojskowych, pozostaje ich własnością.

ARTYKUŁ 5.

Jeńcy wojenni mogą być internowani w mieście, fortecy, obozie lub jakimkolwiek innym miejscu, pod warunkiem nie wydalania się poza oznaczone granice; lecz właściwe uwięzienie może być

zastosowane do nich tylko jako niezbędny środek bezpieczeństwa i wyłącznie dopóty, dopóki istnieją okoliczności, powodujące zastosowanie takiego środka.

ARTYKUŁ 6.

Państwo może używać jeńców wojennych do prac odpowiadających ich randze i zdolnościom, z wyjątkiem oficerów. Prace te nie powinny być zbyt uciążliwe i nie powinny mieć żadnego związku z działaniami wojennymi.

Jeńcom może być dozwolona praca dla instytucyj państwowych tudzież na rachunek osób prywatnych dla zarobku osobistego.

Prace, wykonywane dla państwa, opłacane są według cen, ustanowionych dla żołnierzy miejscowych armji za wykonanie tychże prac; jeżeli cen z góry określonych niema, — to zgodnie z cenami, odpowiadającymi wykonanej pracy.

ARTYKUŁ 7.

Utrzymanie jeńców wojennych stanowi obowiązek rządu, w którego mocy się znajdują.

Jeżeli między stronami wojującymi nie była zawarta osobna umowa, natenczas jeńcy otrzymują takie samo utrzymanie, pomieszczenie i ubranie, jakie mają wojska rządu, który wziął ich do niewoli.

ARTYKUŁ 8.

Jeńcy wojenni podlegają prawom, ustawom i rozporządzeniom obowiązującym w armji pań-

stwa, w którego mocy pozostają. Wszelkie nieposłuszeństwo z ich strony upoważnia do stosowania względem nich niezbędnych środków surowości.

Osoby, które zbiegły z niewoli i zatrzymane zostały, zanim zdążyły połączyć się ze swoją armją albo zanim zdążyły opuścić terytorjum, zajęte przez armję, która je wzięła do niewoli, podlegają karom dyscyplinarnym.

Jeńcy wojenni, którym ucieczka się powiodła, a którzy potem znowu dostaną się do niewoli, nie mogą być karani za poprzednią ucieczkę.

ARTYKUŁ 9.

Każdy jeńiec wojenny winien jest na postawione mu pytanie wyjawić swe prawdziwe nazwisko i rangę; niezastosowanie się do tego przepisu pociąga za sobą ograniczenie praw, które przyznane są jeńcom wojennym.

ARTYKUŁ 10.

Jeńcy mogą być zwalniani na słowo honoru, jeśli to dozwolone jest przez prawa ich kraju i w takim razie powinni, ręcząc za to swoim honorem osobistym, sumiennie wykonać przyjęte na siebie zobowiązania, zarówno względem własnego rządu, jak i tego rządu, który ich wzięł do niewoli. W tym wypadku ich własny rząd obowiązuje się nie żądać i nie przyjmować od nich żadnych usług, sprzeciwiających się danemu słowu.

ARTYKUŁ 11.

Jeniec nie może być zmuszony do zwolnienia się na słowo honoru, również rząd nieprzyjacielski nie ma obowiązku zgodzić się na prośbę jeńca o zwolnienie go na słowo honoru.

ARTYKUŁ 12.

Każdy jeńiec, zwolniony na słowo honoru, a następnie znowu wzięty do niewoli z bronią w rękę podczas działań przeciwko temu rządowi, któremu dał słowo honoru, albo przeciwko sprzymierzeńcom tego rządu, traci prawa, przysługujące jeńcom wojennym i może być oddany pod sąd.

ARTYKUŁ 13.

Osoby, towarzyszące armji, lecz nie należące do jej właściwego składu, jako to: korespondenci i reporterzy gazet, markietanci i dostawcy w razie— jeżeli będą pochwycone przez nieprzyjaciela i jeżeli ten ostatni uważa za konieczne zatrzymanie ich, korzystać będą z praw jeńców, o ile posiadają zaświadczenie od tej armji, której towarzyszyły.

ARTYKUŁ 14.

Po rozpoczęciu działań wojennych w każdym z państw wojujących, jak również w państwach neutralnych, o ile przyjęły walczących na swe terytorjum, założone być winno biuro informacyjne o jeńcach wojennych. Biuro to, mające na celu

udzielanie odpowiedzi na wszystkie zapytania, dotyczące jeńców, otrzymuje od wszelkich odnośnych instytucyj wszystkie wiadomości co do internowania i tranzlokowania, zwalniania na słowo honoru, wymiany, uciezki, wstąpienia do szpitala i zgonu, tudzież wszelkie inne wiadomości, niezbędne do ułożenia i poprawienia we właściwym czasie kartki imiennej dla każdego jeńca. Biuro winno wpisywać do tej kartki numer, imię i nazwisko, wiek, miejsce pochodzenia, rangę, oddział wojskowy, dzień i miejsce wzięcia do niewoli, internowania, otrzymania rang oraz śmierci jakoteż wszelkie wiadomości szczególne. Kartę imienną przekazuje się po zawarciu pokoju rządowi przeciwnej strony wojującej.

Biuro informacyjne obowiązane jest również do odsyłania, według przynależności, wszystkich rzeczy, służących do osobistego użytku, jakoteż przesyłek wartościowych i t. d., które będą znalezione na polu bitwy, albo pozostaną po jeńcach, zwolnionych na słowo honoru, wymienionych, zbiegłych albo zmarłych w szpitalach i lazaretach polowych.

ARTYKUŁ 15.

Towarzystwa niesienia pomocy jeńcom, związane właściwym sposobem według praw swego kraju i mające za zadanie pośrednictwo w sprawach dobroczynności, jak również ich upoważnieni agenci, w celu najbardziej pomyślnego

pełnienia swoich czynności filantropijnych, korzystać będą ze wszelkich ułatwień ze strony państw wojujących w zakresie, uwarunkowanym przez interesy wojenne i oznaczonym przez porządek administracyjny. Pełnomocnicy tych towarzystw dopuszczani są do rozdawania zapomóg w miejscach internowania jeńców, jak również do punktów, gdzie przebywają jeńcy, wracający do ojczyzny, pod warunkiem okazania zezwolenia imiennego, wydanego przez władzę wojenną, oraz złożenia deklaracji piśmiennej, że poddadzą się wszelkim jej rozporządzeniom co do zachowania porządku i bezpieczeństwa.

ARTYKUŁ 16.

Biura informacyjne zwolnione są od opłaty za wagę. Listy, przekazy, sumy pieniężne, jak również przesyłki pocztowe, adresowane do jeńców lub przez nich wysłane, są zwolnione od wszelkich poborów pocztowych, zarówno w krajach wysyłania i przeznaczenia, jak i w krajach tranzytowych.

Ofiary i zapomogi w rzeczach, przesyłane dla jeńców są zwolnione od wszelkich poborów celnych i innych, jak również od opłat przewozowych na kolejach, pozostających pod zarządem skarbowym.

ARTYKUŁ 17.

Jeńcy wojenni w randze oficerów otrzymują pobory, do których mają prawo oficerowie tejże rangi w państwie, w którym są zatrzymani,

pod warunkiem, że ten wydatek będzie zwrócony przez ich rząd.

ARTYKUŁ 18.

Jeńcom zapewnia się zupełną wolność wykonywania ich praktyk religijnych, nie wyłączając bywania na obrzędach kościelnych ich wyznania, pod warunkiem zachowania ustanowionych przez władze wojenne przepisów co do porządku i bezpieczeństwa.

ARTYKUŁ 19.

Testamenty jeńców przyjmuje się do przechowania i sporządzają się na tych samych zasadach, co testamenty wojskowych armji miejscowej.

Te same przepisy obowiązują co do poświadczeń zgonu, jak również co do grzebania zwłok jeńców, przyczem uwzględnia się ich rangę i tytuł.

ARTYKUŁ 20.

Po zawarciu pokoju odesłanie jeńców do ojczyzny dokonane być winno w możliwie krótkim czasie.

ROZDZIAŁ III.

O chorych i rannych.

ARTYKUŁ 21.

Obowiązki stron wojujących, dotyczące opieki nad chorymi i rannymi, określa konwencja genewska.

Dział II. O działaniach wojennych.

ROZDZIAŁ I.

O sposobach szkodzenia nieprzyjacielowi, o oblężeniach i bombardowaniach.

ARTYKUŁ 22.

Strony wojujące nie korzystają z nieograniczonego prawa wyboru środków szkodzenia nieprzyjacielowi.

ARTYKUŁ 23.

Oprócz ograniczeń, ustanowionych przez osobne umowy, zabrania się:

- a) używać trucizny, lub broni zatrutej;
 - b) zdradziecko zabijać albo zadawać rany osobom należącym do ludności lub do wojsk nieprzyjaciela;
 - c) zabijać lub zadawać rany nieprzyjacielowi, który złożył broń i nie mając już środków obrony, poddał się bez zastrzeżeń;
 - d) ogłaszać, że nikomu nie będzie darowane życie;
 - e) używać broni, przyrządów lub środków, mogących zadać zbyteczne cierpienia;
 - f) bezprawnie używać flagi parlamentarza lub narodowej, oznak wojskowych i uniformów
- Podany wzrost -*

nieprzyjaciela, jak również odznak specjalnych, ustanowionych przez konwencję genewską;

g) niszczyć lub zagarniać własność nieprzyjaciela, oprócz wypadków, gdy takiego zniszczenia lub zagarnięcia wymaga konieczność wojenna;

h) ogłaszać, że prawa i żądania poddanych strony przeciwnej straciły moc, podlegają zawieszeniu lub pozbawione są opieki sądu.

Zakazane jest również zmuszanie poddanych strony przeciwnej do uczestnictwa w działaniach wojennych, skierowanych przeciwko ich krajowi, nawet w tych razach, gdy pozostawali w służbie strony wojującej przed rozpoczęciem wojny.

ARTYKUŁ 24.

Wybiegi wojenne i używanie sposobów, niezbędnych do otrzymania wiadomości o nieprzyjacielu i o terenie uważa się za dozwolone.

ARTYKUŁ 25.

Wzbronione jest atakowanie lub bombardowanie w jakikolwiek sposób bezbronnych miast, wsi, domów mieszkalnych i budowli.

ARTYKUŁ 26.

Dowódca wojsk napadających, zanim przystąpi do bombardowania, z wyjątkiem wypadków

ataku wręcz, powinien uczynić wszystko, co w jego mocy, aby uprzedzić o tem władze.

ARTYKUŁ 27.

Podczas oblężeń i bombardowań należy zastosować wszelkie niezbędne środki, ażeby w miarę możliwości oszczędzone zostały świątynie, gmachy służące celom nauki, sztuki i dobroczynności, pomniki historyczne, szpitale oraz miejsca, gdzie zgromadzeni są chorzy i ranni, pod warunkiem, ażeby te gmachy i miejsca nie służyły jednocześnie celom wojennym.

Oblegani winni oznaczyć te gmachy i miejsca specjalnemi znakami, o których oblegający mają być zawsze powiadomieni.

ARTYKUŁ 28.

Zabrania się oddawania na łup miast i miejsc, nawet zdobytych szturmem.

ROZDZIAŁ II.

O szpiegach.

ARTYKUŁ 29.

Za szpiega może być uważana tylko taka osoba, która, działając potajemnie pod fałszywemi pozorami, zbiera lub stara się zbierać wiadomości w obrębie działań jednej ze stron wojujących, z zamiarem zakomunikowania ich stronie przeciwnej.

A więc nie są szpiegami osoby wojskowe, które w uniformie przedostaną się dla zbierania wiadomości do obrębu działań armji nieprzyjacielskiej. Również nie będą uważane za szpiegów te wojskowe i niewojskowe osoby, jawnie wykonujące swoje czynności, którym zlecone jest oddanie depe sz, przeznaczonych do ich własnej lub nieprzyjacielskiej armji. Do tejże kategorii należą i osoby, które posyłane są na balonach dla oddania depe sz lub wogóle dla utrzymania komunikacji między różnemi częściami armij lub częściami terytorjum.

ARTYKUŁ 30.

Szpieg, pojmany na miejscu, nie może być ukarany bez poprzedniego sądu.

ARTYKUŁ 31.

Szpieg, który wrócił do swej armji i następnie został wzięty do niewoli jest traktowany jako jeńiec wojenny i nie ponosi odpowiedzialności za swoje poprzednie czynności szpiegowskie.

ROZDZIAŁ III.

O parlamentarzach.

ARTYKUŁ 32.

Za parlamentarza uważa się osobę upoważnioną przez jedną ze stron wojujących do per-

traktacji z drugą stroną, przybywającą z białą flagą. Zarówno sam parlamentarz, jak i towarzyszący mu trębacz lub dobosz oraz osoba, niosąca flagę i tłómacz, korzystają z przywileju nietykalności.

ARTYKUŁ 33.

Dowódca wojska, do którego wysłany został parlamentarz, nie jest obowiązany przyjąć go we wszelkich okolicznościach.

Może on zastawować wszelkie sposoby, aby przeszkodzić parlamentarzowi w zebraniu wiadomości pod pozorem wykonywania danego mu zlecenia.

Również może on, w razie nadużycia ze strony parlamentarza, chwilowo go zatrzymać.

ARTYKUŁ 34.

Parlamentarz traci przywilej nietykalności, jeżeli istnieje dokładny i niewątpliwy dowód, że skorzystał ze swojej sytuacji uprzywilejowanej i namawiał do zdrady lub szpiegostwa albo sam je wykonywał.

ROZDZIAŁ IV.

O kapitulacjach.

ARTYKUŁ 35.

Przy zawieraniu między umawiającymi się stronami kapitulacyj powinny być brane pod uwagę przepisy o honorze wojskowym.

Zawarte kapitulacje winny być ściśle przestrzegane przez obie strony.

ROZDZIAŁ V.

O zawieszeniu broni.

ARTYKUŁ 36.

Zawieszenie broni wstrzymuje działania wojenne za wzajemną umową stron wojujących. Jeżeli terminu zawieszenia broni nie ustanowiono, natenczas strony wojujące mogą w każdej chwili wznowić operacje wojenne, pod tym wszakże warunkiem, ażeby nieprzyjaciel był o tem zawczasu uprzedzony, zgodnie z warunkami zawieszenia broni.

ARTYKUŁ 37.

Zawieszenie broni może być ogólne lub miejscowe. Pierwsze wstrzymuje działania wojenne stron wojujących wszędzie, drugie — tylko pomiędzy pewnemi częściami armij wojujących, oraz na określonej przestrzeni.

ARTYKUŁ 38.

Odpowiednie władze i wojska winny być we właściwym czasie urzędownie powiadomione o zawieszeniu broni. Działania wojenne ustają albo niezwłocznie po ogłoszeniu zawieszenia broni, albo w określonym terminie.

ARTYKUŁ 39.

Od umawiających się stron zależy określenie w punktach zawieszenia broni, jaki stosunek ma być zachowany na terenie wojennym względem ludności oraz między stronami wojującymi.

ARTYKUŁ 40.

Wszelkie faktyczne naruszenie zawieszenia broni przez jedną stronę daje prawo drugiej stronie do zrzeczenia się zawieszenia, a w ostatecznym razie nawet do niezwłocznego wznowienia działań wojennych.

ARTYKUŁ 41.

Pogwałcenie warunków zawieszenia broni przez osoby pojedyncze, działające z własnej inicjatywy, daje tylko prawo do żądania, ażeby winni byli ukarani oraz aby poczynione straty, o ileby miały miejsce, zostały wynagrodzone.

Dział III. O władzy wojennej na terytorjum państwa nieprzyjacielskiego.

ARTYKUŁ 42.

Terytorjum uważa się za zajęte, jeżeli istotnie znajduje się pod władzą armji nieprzyjacielskiej.

Zajęcie rozciąga się jedynie na te miejscowości, gdzie ta władza jest ustanowiona i gdzie w stanie jest prawidłowo działać.

ARTYKUŁ 43.

Z chwilą faktycznego przejścia władzy z rąk rządu legalnego do nieprzyjaciela, zajmującego terytorjum, ostatni winien zastosować wszystkie będące w jego mocy środki, aby, o ile to jest możliwem, wznowić i zapewnić porządek społeczny i życie społeczne, szanując obowiązujące w kraju prawa, jeżeli ku temu nie znajdą niepokonane przeszkody.

ARTYKUŁ 44.

Stronie wojującej wzbronionem jest przymuszanie ludności zajętych miejscowości do udzielania wiadomości o armji przeciwnej stronie wojującej, albo o jej środkach obrony.

ARTYKUŁ 45.

Zabrania się przymuszania ludności zajętych miejscowości do przysięgania na wierność państwu nieprzyjacielskiemu.

ARTYKUŁ 46.

Godność i prawa rodzinne, życie osób pojedynczych i własność prywatna, jak również religijne przekonania i wykonywanie obrzędów wyznaniowych winny być szanowane.

Własność prywatna nie podlega konfiskacie.

ARTYKUŁ 47.

Rabunek bezwarunkowo jest zakazany.

ARTYKUŁ 48.

Jeżeli nieprzyjaciel pobiera w zajętej przezeń miejscowości ustanowione na rzecz państwa podatki, opłaty i składki pieniężne, winien to uczynić możliwie zgodnie z istniejącymi przepisami o opodatkowaniu i repartycji opłat, przyczem spada nań wynikający z tego obowiązek ponoszenia kosztów zarządzania daną miejscowością w wysokości, do jakiej zobowiązał się te koszta ponosić rząd legalny.

ARTYKUŁ 49.

Pobieranie przez nieprzyjaciela w zajętej miejscowości jakichkolwiek opłat pieniężnych, oprócz wymienionych w artykule poprzednim, dozwala się jedynie na potrzeby armji lub na potrzeby zarządzania tą miejscowością.

ARTYKUŁ 50.

Żaden pobór ogólny, pieniężny lub inny (kontrybucja) nie może być nakładany za postępkami jednostek, w których nie można dopatrzeć się solidarnej odpowiedzialności mieszkańców.

ARTYKUŁ 51.

Żadna kontrybucja nie powinna być pobierana inaczej, jak na zasadzie piśmiennego roz-

porządzenia i pod odpowiedzialnością dowodzącego generała.

Pobór taki powinien odbywać się możliwie zgodnie z przepisami opodatkowania i repartycji istniejących podatków.

Płatnikom każdej kontrybucji należy wydać odpowiednie pokwitowanie.

ARTYKUŁ 52.

Rekwizycji w naturze oraz powinności można wymagać od gmin i mieszkańców jedynie dla potrzeb armji, która zajęła daną miejscowość. Winny one odpowiadać środkiem krajowym i być tego rodzaju, żeby nie przymuszały ludność do uczestnictwa w działaniach wojennych przeciwko własnej ojczyźnie.

Takie rekwizycje oraz powinności mogą być w miarę możliwości opłacane w gotówce, w przeciwnym razie stwierdzone być winny przez pokwitowanie, a wypłata sum należnych winna być wykonana w możliwie krótkim czasie.

ARTYKUŁ 53.

Armja, zajmująca daną miejscowość, może zabierać tylko pieniądze, fundusze i obligi dłużne, stanowiące własność państwową, oraz składy broni, środki transportowe, magazyny i zapasy prowiantu i wogóle wszelki ruchomy majątek państwa, mogący służyć do celów wojennych.

Wszystkie środki, przysposobione do komunikowania wiadomości na lądzie, morzu i w powietrzu, do przewożenia ludzi i rzeczy z wyjątkiem wypadków, podpadających pod moc praw morskich, składy broni i wogóle wszelkiego rodzaju zapasy bojowe, jeżeli nawet należą do osób prywatnych, również mogą być zabrane, ale podlegają po zawarciu pokoju zwrotowi za potrąceniem kosztów.

ARTYKUŁ 54.

Kable podwodne, łączące terytorjum zajęte z terytorjum neutralnem, mogą być rozbierane i niszczone jedynie w wypadku skrajnej konieczności. Winny być jednak oddane za zwrotem kosztów, które się obliczają po zawarciu pokoju.

ARTYKUŁ 55.

Państwo, które zajęło daną miejscowość winno przyznawać sobie prawo jedynie zarządzania i korzystania ze znajdujących się w tej miejscowości, a należących do państwa nieprzyjacielskiego gmachów publicznych, nieruchomości, lasów i dóbr rolniczych. Winno ochraniać zasadniczą wartość tych rodzajów własności, i zarządzać niemi zgodnie z prawem korzystania.

ARTYKUŁ 56.

Własność gmin, instytucyj kościelnych, dobroczynnych, wychowawczych oraz instytucyj sztuk pięknych i naukowych, chociażby należących do państwa traktuje się tak, jak własność prywatną.

Wszelkie umyślne zagarnięcie, zniszczenie i uszkodzenie podobnych instytucyj, pomników historycznych, dzieł sztuki i nauki jest zabronione i winno być karane.

Zgodne z oryginałem.

Jeneralny sekretarz ministerstwa spraw zagranicznych Niderlandów.

S. Hannema.

**Konwencja o opiece nad rannymi
i chorymi**

(Podpisana w Genewie w r. 1906).

ROZDZIAŁ I.**O rannych i chorych.****ARTYKUŁ 1.**

Wojskowi oraz inne przydzielone do armji osoby, w razie odniesienie ran, lub w razie cho-

roby, będą korzystać, bez różnicy narodowości, z obrony i opieki tej strony wojującej, w której mocy będą pozostawać.

W każdym razie strona wojująca, zmuszona do pozostawienia nieprzyjacielowi chorych i rannych, winna zostawić wraz z nimi, o ile warunki wojny na to pozwolą, część swego personelu sanitarnego i środków do ich opatrywania.

ARTYKUŁ 2.

Korzystający z niezbędnej opieki, zgodnie z poprzednim artykułem, ranni i chorzy jednej armji, gdy dostaną się pod władzę drugiej armji, uznawani są zarazem za jeńców wojennych i stosują się do nich ogólne przepisy prawa międzynarodowego, dotyczące jeńców.

Stronom wojującym wolno jednakże ustanowić pomiędzy sobą w stosunku do rannych lub chorych jeńców przepisy wyjątkowe lub ulgowe, jakie uznają za wskazane, a mianowicie wolno im się umawiać:

1) o oddaniu sobie wzajemnie po bitwie rannych, pozostałych na polu walki;

2) o odesłaniu do ojczyzny rannych lub chorych, których nie zechcą zostawić w charakterze jeńców, o ile stan zdrowia umożliwi ich wysłanie, albo po ich wyzdrowieniu;

3) o oddaniu rannych i chorych nieprzyjaciela państwu neutralnemu, za zgodą tego ostatniego, o ile ono zobowiąże się do trzymania ich u siebie do końca działań wojennych.

ARTYKUŁ 3.

Po każdej walce strona, zajmująca pole walki, winna zarządzić środki w celu wyszukania rannych i zabezpieczenia tak ich, jak również umarłych przed grabieżą i złem obchodzeniem się.

Winna postarać się, aby zwłoki dokładnie zostały obejrzone przed grzebaniem lub spaleniem.

ARTYKUŁ 4.

Przy pierwszej możliwości każda strona wojująca winna znalezione przy zwłokach znaki wojskowe lub dokumenty, stwierdzające ich osobistość, jak również imienne spisy zabranych rannych i chorych przesłać władzom ich kraju lub ich armji.

Strony wojujące winny zawiadamiać siebie nawzajem o miejscu pobytu i tranzlokacji rannych i chorych, pozostających w ich władzy, jak również o wstąpieniu ich do szpitali i o wypadkach zgonu wśród nich. Przyjmują również na przechowanie wszystkie przedmioty osobistego użytku, walory, listy i t. p., które będą znalezione na polu walki lub pozostaną po rannych i chorych, zmarłych w zakładach sanitarnych, w celu odesłania tych rzeczy osobom zainteresowanym za pośrednictwem władz ich kraju.

ARTYKUŁ 5.

Władza wojenna może odwoływać się do uczuć ludzkich mieszkańców miejscowych, proponując im, aby pod kontrolą wojskową zabierali rannych i chorych i pielęgowali ich, przy czem osobom, spieszącym z pomocą, zapewnia się szczególna opieka oraz pewne ulgi.

ROZDZIAŁ II.

O instytucjach sanitarnych.

ARTYKUŁ 6.

Ruhome instytucje sanitarne (t. j. takie, które towarzyszą armji w pochodach), jak również stałe zakłady sanitarne będą korzystały z opieki i ochrony stron wojujących.

ARTYKUŁ 7.

Ochrona instytucyj sanitarnych ustaje w razie wykorzystania opieki i ochrony w celu zaszko dzenia nieprzyjacielowi.

ARTYKUŁ 8.

Nie należy uważać za okoliczności, pozbawiające instytucje sanitarne ochrony, przyznanej im w artykule 6-ym:

1) jeżeli personel instytucji sanitarnej jest uzbrojony i korzysta z broni dla obrony własnej lub dla obrony swoich rannych;

2) jeżeli dla braku uzbrojonych osób z pośród personelu lekarsko-sanitarnego, instytucja jest pilnowana przez wedety albo sztyldwachów, zaopatrzonych w odpowiednie poświadczenia;

3) jeżeli w instytucji sanitarnej znajdują się broń i naboje, wzięte od rannych i nie oddane jeszcze według przeznaczenia.

ROZDZIAŁ III.

O składzie osobistym.

ARTYKUŁ 9.

Osoby, przeznaczone wyłącznie do zabierania, przewożenia i leczenia rannych i chorych, jak również należące do administracji instytucji sanitarnych oraz duchowieństwo, towarzyszące armjom, mają korzystać z ochrony we wszelkich okolicznościach. Jeżeli wpadną w ręce nieprzyjaciela, nie można z nimi postępować, jak z jeńcami wojennymi.

Przepisy te stosują się i do osobistego składu ochrony instytucji sanitarnych w wypadku, przewidzianym w art. 8 p. 2.

ARTYKUŁ 10.

Z personelem sanitarnym, oznaczonym w artykule poprzednim, zrównany jest personel towarzystw pomocy prywatnej, przez swój rząd uznanych i upoważnionych, czynny w instytucjach sanitarnych przy armjach, pod warunkiem, że ten

personel podlegać będzie prawom i postanowieniom wojennym.

Państwa winny komunikować sobie wzajemnie nazwy towarzystw, które przez nie i na ich odpowiedzialność zostały upoważnione do współdziałania z urzędową sanitarną służbą przy armjach, przyczem komunikat taki winien nastąpić podczas pokoju, albo z chwilą rozpoczęcia lub też w trakcie działań wojennych, ale w każdym razie przed rozpoczęciem faktycznej działalności tych towarzystw.

ARTYKUŁ 11.

Uprawnione towarzystwo strony neutralnej może zaproponować pomoc swego personelu i instytucyj sanitarnych stronie wojującej nie inaczej, jak za poprzedniem pozwoleniem rządu swego i za zgodą samej strony wojującej.

Strona wojująca, przyjmująca taką pomoc, winna uprzedzić o tem swego przeciwnika, zanim w jakikolwiek sposób z tej pomocy zacznie korzystać.

ARTYKUŁ 12.

Osoby, wymienione w art. 9, 10 i 11, gdy dostaną się pod władzę nieprzyjaciela, winny w dalszym ciągu spełniać swe obowiązki, zgodnie z jego wskazówkami.

Gdy potrzeba takiej pomocy ustanie, osoby te powinny być odesłane do swoich armij

albo do kraju ojczystego w terminie i drogami, jakie wskażą władze wojenne. Mają przytem prawo zabrać ze sobą rzeczy, narzędzia, broń i konie, stanowiące ich własność osobistą.

ARTYKUŁ 13.

Nieprzyjacieli winien zapewnić wymienionemu w art. 9 personelowi, dopóki będzie on pozostawał pod jego władzą, także utrzymanie i także pensję, jakie pobiera personel odpowiednich stopni w jego własnej armji.

ROZDZIAŁ IV.

O środkach materialnych.

ARTYKUŁ 14.

Ruhome instytucje sanitarne, jeżeli dostaną się w ręce nieprzyjaciela, zachowują swoje środki materialne, włączając w to uprzęż bez względu na sposób transportowania i na rodzaj towarzyszącego im personelu.

Jednakże odnośna władza wojskowa może korzystać z nich dla pielęgnowania rannych i chorych; zwrot środków materialnych winien odbywać się na warunkach, przewidzianych dla personelu sanitarnego i możliwie w tymże terminie.

ARTYKUŁ 15.

Budynki i środki materialne stałych instytucyj sanitarnych pozostają pod działaniem praw wojennych, lecz nie mogą otrzymać innego prze-

znaczenia, dopóki potrzebne będą dla rannych i chorych.

Jednakże w razie poważnej konieczności wojennej, dowódcy oddziałów działających mogą uczynić z nich użytek, zabezpieczywszy poprzednio los rannych i chorych, tam się znajdujących.

ARTYKUŁ 16.

Środki materialne towarzystw pomocy prywatnej, dopuszczonych do korzystania z przywilejów, ustanowionych przez konwencję, zgodnie z określonymi w niej warunkami, uważane są za własność prywatną i mają zabezpieczoną opiekę we wszystkich okolicznościach z wyjątkiem prawa rekwizycji, które przyznane jest stronom wojującym w myśl praw i zwyczajów wojennych.

ARTYKUŁ 17.

Z transportami ewakuacyjnymi należy postępować, jak z ruchomymi instytucjami sanitarnymi, z wyjątkiem następujących postanowień szczególnych:

1) Strona wojująca, pochwycawszy transport, może rozporządzać nim odpowiednio do potrzeb wojennych, lecz przytem winna roztoczyć opiekę nad znajdującymi się w nich chorymi i rannymi.

2) W tym wypadku obowiązek odesłania z powrotem personelu sanitarnego, przewidziany w art. 12-ym, rozciągnięty być winien na cały

personel wojskowy, przeznaczony do konwojowania transportu i zaopatrzony w tym celu w odpowiednie zaświadczenie.

ROZDZIAŁ V.

O transportach ewakuacyjnych.

Obowiązek zwrotu sanitarnych środków materialnych, przewidziany w art. 14, dotyczy również statków żeglugi wewnętrznej, specjalnie przysposobionych do ewakuacji, tudzież przedmiotów, używanych do przysposobienia zwykłych wozów, pociągów i statków do służby sanitarnej.

Wózki wojskowe, oprócz należących do służby sanitarnej, mogą być zabierane wraz z uprzężą.

Personel cywilny oraz różne środki przewozowe, zdobyte w drodze rekwizycji, włączając w to tabor kolejowy oraz statki używane do transportów, mają podlegać ogólnym przepisom prawa międzynarodowego.

ROZDZIAŁ VI.

O odznace specjalnej.

ARTYKUŁ 18.

Na znak szacunku dla Szwajcarii heraldyczna odznaka Czerwonego Krzyża na białym polu,

utworzona przez odwrócenie barw federalnych, używa się jako emblemat i jako odznaka specjalna sanitarnej służby armji.

ARTYKUŁ 19.

Emblemat ten, za zezwoleniem odpowiedniej zwierzchności wojskowej, winien być umieszczony na flagach, na rękawach i na wszystkich przedmiotach służby sanitarnej.

ARTYKUŁ 20.

Personel, korzystający z opieki na zasadzie art. 9 p. 1, art. 10 i 11, nosi na lewej ręce stałą przepaskę z czerwonym krzyżem na białym polu, którą stempluje i wydaje właściwa władza wojenna wraz z zaświadczeniem tożsamości osobom, należącym do sanitarnej służby armji, a nie mającym uniformu wojskowego.

ARTYKUŁ 21.

Flaga specjalna konwencji może być umieszczona tylko na sanitarnych instytucjach, którym konwencja przyznaje opiekę i to za zgodą zwierzchności wojskowej. Wraz z tą flagą winna być umieszczona flaga narodowa strony wojującej, do której dana instytucja należy.

Jednakże instytucje sanitarne, które się dostały pod władzę nieprzyjaciela, nie powinny wywieszać innej flagi, jak flagę Czerwonego Krzyża, dopóki pod władzą nieprzyjaciela pozostawać będą.

ARTYKUŁ 22.

Sanitarne instytucje krajów neutralnych, dopuszczone do niesienia pomocy na zasadach, przewidzianych w art. 11, winny umieszczać wraz z flagą konwencji, narodową flagę tej strony wojującej, do której są przydzielone.

Do nich stosować należy postanowienie drugiej części artykułu poprzedniego.

ARTYKUŁ 23.

Emblemat czerwonego krzyża na białym polu i wyrazy „Czerwony Krzyż” mogą być używane tak w czasie pokoju, jak i podczas wojny wyłącznie dla zapewnienia opieki lub oznaczenia instytucyj sanitarnych, jak również personelu osobistego i majątku, podlegających opiece konwencji.

21. Szkoła podoficera (wyd. II) - - - - -	—,50
22. Program Kursu Oficerskiego - - - - -	—,25
23. Opis i rysunki K. M. 08 - - - - -	3.20
24. Obowiązki służbowe - - - - -	1.30
25. Ujeżdżanie podjezdaków (wyd. II) - - -	—,55
26. Tymcz. post. org. Minist. sł. żandarmerji	1.—
27. Instrukcja specjalna dla żandarmerji po- lowej, pełniącej służbę w głębi kraju	—,50
28. Postanowienia organiczne i uzupełnienie instrukcji służbowej dla żandarmerji polowej, pełniącej służbę na terenie operacyjnym - - - - -	—,75
29. Regulamin Kawalerji (wyd. II) - - - -	6.—
30. Nauka jazdy konnej (wyd. II) - - - -	2.50
31. Instrukcja minerska (wyd. II) - - - -	2.20
32. Opis włoskiej armaty polowej 75/906 -	1.20
33. Sygnaty dla kawalerji - - - - -	—,75
34. Opis armaty 75 m/m francuskiej - - -	2.50
35. Prawa i obowiązki podoficera - - - -	1.90
36. Opis dalekonośnej armaty włoskiej 105 m/m - - - - -	4.30
37. 15 cm. moździerz obłężniczy - - - -	4.—
38. Kodeks praw i zwyczajów wojny lądowej	1.10
39. Karabin maszynowy Calt'a i Lewissa -	1.50
40. Francuski ręczny karabin maszynowy -	4.20
41. Komendy i Rozkazy (duże) - - - - -	7.50
42. Karabin maszynowy Hotchkissa - - -	2.40
43. Opis i utrzymanie 155 m/m haubicy Schneidera - - - - -	6.60
44. Tabele strzelnicze 155 m/m haubicy wz. 1917 r. - - - - -	
45. Tymczasowa instrukcja sporządzania projektów, kosztorysów i wykonanie robót budowlanych - - - - -	

9981 / 1

49.
50.	Ośmiogodzinowy program wyszkolenia rekruta piechoty	3.30
51.	Program kursu 3-ch miesięcznego dla podof. artylerji	—80
52.	Program kursu 6 miesięcznego dla podof. artylerji	1.40
53.	Plan wyćwiczenia i nauk. na kursie 6 miesięcznym Szkoły Podchorążych Artylerji	2.30
54.	Karabin francuskiej piechoty M. 1907-M. 16 (opis i tablice)	3.60
55.	Obchodzenie się z koniem wojskowym	
56.	Program szkół fachowego kształcenia ofic. i podofic. jazdy	3.20
57.	Karabin maszynowy 7/12 Schwarzlose	—90

W OPRACOWANIU:

1. Służba polowa.
2. Regulamin gimnastyki.
3. Regulamin artylerji: przepisy strzeleckie.
4. " " wywiad.
5. " " musztra formalna.